

KAROLINA WILKOŁASKA

SESJA NAUKOWA NA TEMAT
„ZAGROŻENIA I SZANSE DLA «DZIECI ULICY»”
Lublin, 15 kwietnia 2015 roku

Dnia 15 kwietnia 2015 roku odbyła się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II sesja naukowa na temat „Zagrożenia i szanse «dzieci ulicy»”. Swoje referaty wygłosili: dr T. Wach, dr M. Wołończiej, o. M. Szymański OFM Conv, ks. dr hab. A. Łuczyński, dr E. Świdrak oraz dr L. Pietruszka. Organizatorem sesji była Katedra Psychopedagogiki KUL dzięki personalnemu zaangażowaniu jej kierownika – dr hab. Doroty Kornas-Bieli, prof. KUL.

Wygłoszone referaty tematycznie koncentrowały się wokół zagadnienia „dzieci ulicy”. Przedstawione były od strony praktycznej (dotyczyły nie tylko problemów występujących w Polsce, lecz również w Ekwadorze oraz na misjach salezjańskich), a także z teoretycznego punktu widzenia (począwszy od rozważań na temat samego pojęcia „dzieci ulicy”, poprzez charakterystyki teorii wyjaśniających to zjawisko, a skończywszy na metodach pracy pedagogów minimalizujących ten problem).

Wprowadzeniem do sesji było przemówienie ks. prof. Mariana Nowaka, który zadał dwa zasadnicze pytania: w jakim stopniu problem «dzieci ulicy» jest realny oraz czy można tak mówić w kontekście dzieci. Po krótkim rozpoczęciu głos zabrali kolejno prelegenci.

Jako pierwszy wystąpił dr Tomasz Wach z referatem zatytułowanym „Czy «dzieci ulicy» to problem realny?” Odniósł się on do pytań zadanych na początku przez ks. prof. Nowaka. Rozważania dr. Wacha koncentrowały się wokół samego terminu „dzieci ulicy”, który choć jest według niego medialny, to niepoprawny i nieformalny. Mimo iż z pojęciem tym można spotkać się w literaturze naukowej, to zawsze ujęte jest ono w cudzysłów. Autor wystąpienia zauważył, że najbliższym skojarzeniem terminu „dzieci ulicy” są trudności wychowawcze jako konsekwencje zaburzeń rozwojowych oraz konfliktów z otoczeniem. Ogólnie

Mgr KAROLINA WILKOŁASKA – doktorantka Katedry Psychopedagogiki, Instytut Pedagogiki, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, ul. Droga Męczenników Majdanka 70, 20-325 Lublin: e-mail: karolina.wilkolaska@gmail.com

można powiedzieć za dr. Wachem, że „dzieci ulicy” to stan i dynamicznie zmienne problemy jednostkowe i społeczne, które mają możliwość rozwiązania poprzez optymalizowanie profilaktyki, resocjalizacji i pracy socjalnej.

Po pierwszym teoretycznym wystąpieniu, dzięki któremu słuchacze zostali wprowadzeni w tematykę, a ich wiedza została usystematyzowana, głos zabrał dr Mariusz Wołońciewicz (dr psychologii, KUL) z referatem pt. „«Proyecto de la vida» jako droga zapobiegania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu młodzieży w Ekwadorze”. Autor osobiście uczestniczył w projekcie „Prometeo”, którego celem była pomoc dzieciom w szkołach w Ekwadorze. Ambicją tego projektu było zapobieganie wykluczeniu społecznemu młodzieży z kraju szczególnie dotkniętego tym problemem, gdyż prawie połowa „dzieci ulicy” z całego świata pochodzi z Ameryki Południowej. W ramach „Prometeo” przeprowadzony został projekt „dobre życie” (*proyecto de la vida*), w zakresie którego uczniowie w Ekwadorze poznawali własne predyspozycje zawodowe, rynek pracy, a także byli uczeni świadomego planowania swojej ścieżki kariery. Dr Wołońciewicz zajmował się w Ekwadorze opracowaniem narzędzia, które pozwalało określić zainteresowania i zdolności młodzieży. Prelegent omówił powstawanie metodologii związanej z przedstawianym projektem, ukazując jednocześnie fotografie z miejsca pracy. Referat zakończył następującymi тезami: rozwój zawodowy jest formą walki z ubóstwem, osobowość zawodowa jest budowaniem tożsamości, a samorealizacja – oparta na dobrej diagnozie – może być jedną z form pracy.

Kolejny referat również miał charakter praktyczny. Wystąpienie o. Marka Szymańskiego, franciszkanina konwentualnego (doktorant w Katedrze Psychopedagogiki KUL), nosiło tytuł „Społeczno-wychowawczy kontekst realizacji projektu «Radość życia» w Ekwadorze wobec «dzieci ulicy»”. O. Szymański scharakteryzował Ekwador jako miejsce ze specyficznym położeniem geograficznym (tereny góryste, przez co dzieci nie mają dostępu do szkół), bogactwem kultur (wielość grup etnicznych), uwzględnił w referacie genezę tematu (problem „dzieci ulicy” nasilony w latach 90. XX wieku), a także zagadnienia prawne (brak zabezpieczeń socjalnych dzieci czy praca nieletnich). O. Szymański zwrócił uwagę, że ubóstwo dziecięce w Ekwadorze dotyczy w szczególności niedożywienia, niewystarczającej edukacji, braku dachu nad głową, bezrobocia rodziców, chorób, braku opieki i protekcji, a także niekompletności rodzin. Franciszkanin referował także projekt „Radość życia dzieciom w Ekwadorze”, którego jest realizatorem. W ramach tego projektu oferowane są dzieciom: opieka po lekcjach, szkolenia, prezentacje ćwiczeń dydaktycznych, pomoc w odrabianiu lekcji, codzienne doży-

wianie. Osobom niepełnosprawnym proponuje się integrację, spotkania rodzinne, dożywianie, szkolenia, warsztaty pracy. Młode matki mogą skorzystać ze żłobka, w którym dzieci objęte są opieką i wychowaniem o profilu chrześcijańskim. Jak zauważył o. Szymański, projekt „Radość życia dzieciom w Ekwadorze” niesie pomoc wszystkim potrzebującym, a pomoc ta ma charakter kompleksowy.

Ciekawym uzupełnieniem wypowiedzi o. Szymańskiego był głos dr Iusry Jalkh. Połączenie na żywo za pomocą nowych mediów z dr Jalkh z Ekwadoru odbyło się w języku hiszpańskim (tłumaczył o. M. Szymański). Dr Jalkh szczegółowo opowiedziała o problemach „dzieci ulicy” w jej kraju, w ten sposób uzupełniła i wyklarowała wcześniejszą wypowiedź o. Szymańskiego. Podkreśliła, że Ekwador jest państwem młodym młodością swych obywateli (prawie 27% populacji to dzieci lub młodzież), z bardzo dużym wskaźnikiem ubóstwa. Żebractwo, praca dzieci, migracje ze wsi do miast, brak wykształcenia rodziców, chroniczne niedożywienie dzieci, przy jednoczesnym ograniczonym dostępie do usług medycznych – taką charakterystykę problematyki „dzieci ulicy” w Ekwadorze zarysowała dr Jalkh. Poza tym zwróciła ona uwagę na wielokulturowość społeczeństwa, w którym przyroda jest przedstawiana jako osoba (traktuje o tym nawet konstytucja państwa), a w rodzinie panuje określona hierarchia, w której najważniejszy jest ojciec. Jej głos był też gorącym podziękowaniem za zajmowanie się w polskich realiach tematyką ubóstwa dzieci w Ekwadorze.

Po tych referatach nastąpiła dyskusja, której moderatorem była dr hab. Dorota Kornas-Biela, prof. KUL. Jako ogólny wniosek płynący z rozważań nad problematyką ubóstwa w Ekwadorze wybrzmiała następująca teza: należy spojrzeć na ten kraj jako na inspirację, angażować się w wolontariat, a nauki wyniesione z radzenia sobie w ekstremalnych warunkach innego państwa przenieść na polski grunt.

Następne referaty zostały przedstawione przez pracowników Instytutu Pedagogiki KUL. Pierwszy z nich wygłosił ks. dr hab. Andrzej Łuczyński na temat „Salezjańskie działania wychowawcze wobec «dzieci ulicy»”. Przybliżył on osobę św. Jana Bosko, a także zakonu salezjanów, który powstał w kontekście pracy socjalnej. Św. Jan Bosko opracował metodę – system prewencyjny – w której, jak podkreślił ks. Łuczyński, założeniem jest umiejętność dostrzegania dobra w drugim człowieku, a jako główne punkty tej metody można wymienić: otwartość i dobroć, optymizm i radość, ofiarną służbę, przyjaźń z Bogiem oraz komuniję z Kościołem. W tym kontekście salezjanie koncentrują się na pracy z młodzieżą – składają ofertę spędzania wolnego czasu, zagospodarowania talentów, podejmują działania socjalizujące. Ks. dr hab. Łuczyński w swoim re-

feracie zrelacjonował także działania salezjanów na misjach, szczególnie w Afryce, Ameryce Południowej i Azji. Skupił się również na formach współpracy z salezjanami, np. na formacji młodych wolontariuszy, czyli na charakterystyce Salezjańskiego Wolontariatu Misyjnego – Młodzi Świata czy też na adopcji miłości. W podsumowaniu stwierdził, że metoda opracowana w XIX wieku przez św. Jana Bosko jest wciąż aktualna i może stanowić antidotum na problemy „dzieci ulicy”.

Następny referat, na temat „Ograniczenia i potrzeby rozwojowe «dzieci ulicy»”, wygłosiła dr Ewelina Świdrak. Miał on charakter teoretyczny. Na początku dr Świdrak określiła kategorię „dzieci ulicy” w Polsce, do której w literaturze i potocznym rozumieniu zalicza się dzieci prostytuujące się, uciekające z domów rodzinnych czy placówek opiekuńczych, narodowości rumuńskiej lub też spędzających większość wolnego czasu na ulicy. W wystąpieniu podkreśliła, że dzieci przebywające na ulicy znajdują się tam, gdyż chcą zaspokoić swoje potrzeby, których nie zaspokoili w domu. Dr Świdrak wymieniła i omówiła te potrzeby. Są to potrzeby niższego rzędu (np. sen, jedzenie, ubranie – najczęściej zaspokajane poprzez kradzież, żebractwo czy prostytucję), bezpieczeństwa (np. zachowania zdrowia, stałości świata – dogadane poprzez zażywanie substancji psychoaktywnych, tworzenie grup z określonymi zasadami), przynależności i miłości (zaspokajane poprzez tworzenie gangów, klik, w większości przypadków o charakterze przestępczym), uznania (sposoby zaspokajania: hierarchia władzy w grupach, wymuszanie posłuszeństwa) czy też samorealizacji (często są ograniczone ze względu na deprivację potrzeb niższego rzędu). Kończąc swoje wystąpienie podkreśliła, że choć „dzieci ulicy” często doświadczają ograniczeń rozwojowych w sferze poznawczej, moralnej, społecznej itp., to również doznają pozytywów, np. mają większą sprawność fizyczną, odporność na ból i niewygody, są odważne, samodzielne, zaradne, a także przejawiają umiejętność decydowania o sobie i swoim życiu.

Jako ostatnia, referat na temat „Praca socjalna z rodziną jako szansa na zminimalizowanie zjawiska «dzieci ulicy»” wygłosiła dr Lidia Pietruszka. Na początku wystąpienia dr Pietruszka podała uwarunkowania rodzinne i środowiskowe w kontekście występowania zjawiska „dzieci ulicy” typu *pull* (ulica jako atrakcja, która przyciąga młodych) i *push* (sytuacje konfliktowe, trudne, które wypychają dzieci z domów). Następnie przytoczyła teorię Dagmara Hosemanna, w której wymienia się sposoby wyjaśniania genezy zjawiska „dzieci ulicy” według koncepcji zorientowanych personalnie (medyczno-psychiatrycznych i pedagogiczno-psychologicznych), socjalizacyjnych, społeczno-strukturalnych i wieloczynnikowych. Autorka zwróciła uwagę, że „dzieci ulicy” są pozbawione domu

emocjonalnie, są samotne wśród bliskich. Na tym tle podstawą pracy socjalnej wydaje się analiza sytuacji rodzinnej oraz przyczyn kryzysu, wzmocnienie więzi i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych czy przeciwdziałanie demoralizacji. Dr Pietruszka podkreśliła, że rodzina dysfunkcyjna potrzebuje realnej pomocy, nie tylko materialnej, lecz również instrumentalnej. W tym celu powołani zostali asystenci rodziny. W kolejnej części referatu omówiła rolę takich asystentów, a także zadania, jakie przed nimi stoją. Podkreśliła, że praca taka dotyczy pracy „z” i „dla” rodziny. Zróżnicowała także działania asystentów w przypadku, gdy konkretna rodzina nie może, nie chce lub nie potrafi wyjść z kryzysu. Podsumowaniem referatu było stwierdzenie, że asystenci rodziny niosą realną pomoc, która przynosi konkretne korzyści (mniej przypadków objęcia opieką kuratorską, mniej zgłoszeń na policję itp.), a tym, co szczególnie charakteryzuje tę pracę, jest to, że asystenci dają rodzinie przysłowio- wą wędkę, a nie rybę.

Po wygłoszeniu wszystkich referatów rozpoczęła się dyskusja, którą poprowadził o. dr hab. Roman Jusiak. Na początku postawił on pytanie, które wybrzmiało na początku sesji naukowej, a mianowicie: czy „dzieci ulicy” to problem realny, a jeżeli tak, to czy dotyczy on każdego ze społeczeństw – nie tylko biednych (np. Ekwadoru), ale też bogatych. O. Jusiak zauważył duży potencjał zawodowy w młodym pokoleniu, przywołał referaty o. Szymańskiego i dr. Wołóńciewicza na temat praktycznych działań podejmowanych ku „dzieciom ulicy”, podkreślił znaczenie teorii i praktyki dla radzenia sobie z tą problematyką. W czasie dyskusji padły różne pytania ze strony gości zebranych na auli. Zapytania zgłosiła dr hab. Wanda Wawro: Czy w podejściu praktycznym bierze się pod uwagę zróżnicowanie społeczne dzieci? oraz Czy istnieje istotna różnica między terminami „dziecko ulicy” a „ulicznik”? Na pytania odpowiadali o. Szymański i moderator dyskusji. Następnie pytania zadała mgr Aldona Król: o próbę normalizacyjną dla badań dr. Wołóńciewicza, o poziom bezrobocia w Ekwadorze (czy wtedy preferencje zawodowe mają znaczenie?) i o możliwości bezpłatnego kształcenia w Ekwadorze. Na pytania odpowiedzi udzielali: dr hab. Dorota Kornas-Bielea i o. Marek Szymański. W krótkich odpowiedziach zawarł się opis systemu edukacyjnego w Ekwadorze, choć bezpłatnego, to często połączonego ze zbyt wysokimi kosztami (związanymi przykładowo z kupnem podręczników czy dojazdem) dla biednych mieszkańców Ekwadoru. Dzięki projektowi „dobre życie” w szkołach ekwadorskich dzieci od najmłodszych lat mają możliwość poznawania własnych zainteresowań, zajmowania wolnego czasu, co samo w sobie jest elementem prewencyjnym przed wyjściem na ulicę.

Podsumowaniem sesji naukowej było stwierdzenie, że problem dotyczy nie tylko dzieci, lecz także dorosłych, dlatego należy zbliżyć się ku określeniom „ludzie ulicy”. Praca socjalna jest szansą dla potrzebujących, ale również dla tych, którzy niosą pomoc.

W sesji naukowej, która odbyła się w auli KUL, uczestniczyło wielu studentów, a także brały w niej udział inne osoby zainteresowane problematyką „dzieci ulicy”.

RYSZARD SKRZYNIARZ

„PRZEDMIOT, ŹRÓDŁA
I METODY BADAŃ W BIOGRAFII
– REFLEKSJE METODOLOGICZNE W PEDAGOGICE”
III OGÓLNOPOLSKA INTERDYSCYPLINARNA
KONFERENCJA NAUKOWA
Lublin, 16-17 kwietnia 2015 roku

W dniach od 16 do 17 kwietnia 2015 roku na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła odbyła się III Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Przedmiot, źródła i metody badań w biografii”, zorganizowana przez działającą w Instytucie Pedagogiki Katedrę Biografistyki Pedagogicznej oraz Fundację „Muzyka Kresów”. Było to kolejne spotkanie przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych z całej Polski, którzy prowadzą badania naukowe dotyczące przedmiotu, źródeł i metod badawczych w biografii.

Patronat honorowy nad konferencją objął Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, a patronat medialny – TVP Lublin, Radio Lublin i portal [Moja psychologia.pl](http://MojaPsychologia.pl).

Dr hab. RYSZARD SKRZYNIARZ, prof. KUL – Katedra Biografistyki Pedagogicznej, Instytut Pedagogiki, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, ul. Droga Męczenników Majdanka 70, 20-325 Lublin; e-mail: skrzyniarz@kul.pl

DOI: [http://dx.doi.org/10.18290/rped.2015.7\(43\).3-15](http://dx.doi.org/10.18290/rped.2015.7(43).3-15)